

Nr 171.

Av herr **Anderson** i Storegården m. fl., om bestämmande av visst villkor för erhållande av statsunderstöd för bedrivande av växtförädling.

I årets statsverksproposition behandlas under nionde huvudtiteln, punkt 77, ett spörsmål, som för det svenska jordbruket är eller åtminstone kan bli av mycket stor betydelse, nämligen registrering av sortnamn enligt lagen om varumärken. Sådan registrering innebär, att en utsädesfirma därigenom kan på visst sätt förvärva sig laglig ensamrätt att föra en sort i handeln under ett visst namn, varmed i regel förstås det namn sorten erhållit av sin framställare. Efter en dylik inregistrering har ingen annan utsädesfirma rätt att föra sorten i handeln, på säckar och omslag märkt med samma namn; ej heller kunna lantmännen sinsemellan på dylikt sätt försälja sorten under sitt rätta namn med hjälp av offentligt utbud såsom annonsering e. d. Det är under sådana omständigheter tydligt, att registrering kan komma att i mycket hög grad försvåra den allmänna och snabba spridningen av värdefulla sorter inom landet till lantbrukets gagn och till produktionens höjande. Skadan av åtgärder, som försvåra sorternas spridning, har också till fullo beaktats och framhållits av växtförädlingssakkunniga, som i sin utredning (K. Maj:ts proposition till 1925 års riksdag nr 172, sid. 53) helt instämt i uttalandet, »att det ingalunda låge i det allmännas intresse att skapa patentmurar, som försvårade snabbhet och största möjliga spridning av nyskapade sorter».

De hinder, som registrering av sortnamn sätter för tillgodogörande från det allmännas sida av den statsunderstödda växtförädlingens resultat, framträda bäst, då man beaktar den betydelse för goda sorters snabba spridning, som lantmännens försäljning till varandra har. I landets olika delar finnas talrika intresserade och framstående utsädesodlare, som med vaken uppmärksamhet följa växtförädlingens successiva resultat och vid första lägenhet inköpa, odla och vidare försälja nya sorter. Naturligtvis faller hela denna försäljning utanför originalförsäljning vid offentlig kontroll, men då odlingarna utgöra nära efterodlingar efter originalvara, så är det tydligt, att stor efterfrågan också på dessa varor kan förefinnas. Denna försäljning måste därför ur allmän syn-

punkt anses utgöra ett synnerligen viktigt supplement till originalvaruförsäljningen. Den bidrar också icke allenast till en snabb och allmän spridning av värdefulla sorter under rätt namn och i gott skick, utan också att hålla intresset för växtförädlingen vid liv och öka intresset för dess betydelse i vidast möjliga kretsar. Likaledes är det tydligt, att den i hög grad bidragit till vår tids allmänna förståelse av ett gott utsäde överhuvudtaget. Hindras åter, genom sortnamnsregistrering, denna fria och öppna försäljning av sorter under rätt namn, så måste givetvis intresset hos dessa utsädesodlare i hög grad minskas för anskaffande och odling av nya sorter. Detta icke allenast direkt försvårar den allmänna spridningen av goda sorter till allmän nytta, utan återverkar säkerligen också menligt på originalförsäljningen från förädlingsanstalterna själva. Vad dessa vid kortsynt blick på registreringsfrågan möjligen skulle kunna tro sig vinna genom sortnamnsmonopolet, skulle de lätt förlora på ovannämnda väg. De skulle sålunda genom registreringen icke gagna sig själva, men väl skada det allmännas intresse. Det förtjänar också i detta sammanhang anföras, att växtförädlingssakkunniga i sitt citerade yttrande av år 1925 (sid. 52) förklarar, att registreringen av Firma Weibulls representant framhållits som ett tveeggat svärd.

En icke mindre stor fara i inregistreringssystemet ligger därunder, att det kan ge upphov till oreda och även oärlighet i utsädeshandeln, därigenom att en sort icke får föras under sitt rätta namn. Lagen hindrar icke, att den föres under ett annat, icke inregistrerat namn. Detta torde ha medverkat t. ex. till det kända förhållandet, att den inregistrerade sorten Ekohavre utbudits och sålts under namn av Gullregnhavre, som är gulkornig liksom Eko och på kärnprov icke med säkerhet skiljbar från denna. Härigenom har lantbruket tillfogats stor skada, enär Eko är avsevärt senare mognande än Gullregn och således icke lämplig för samma områden som denna. Likaså är det tydligt, att registreringen inbjuder till att försälja sorter under nya namn. Metoden att döpa om sorter, som förr praktiserades inom utsädeshandeln, särskilt vid import av utländska sorter från längre avlägsna områden, har dess bättre gått tillbaka, sedan den inhemska växtförädlingen bragt ordning och reda inom sortkännedomen. Det är fara värt, att denna metod kommer att ånyo florera och föra oss tillbaka till en som man trodde numera väsentligen övervunnen, primitiv ståndpunkt, om sorter genom registreringssystemet hindras att föras under sitt rätta namn.

Vidare må framhållas, att registreringssystemet även i ett annat avseende kommer att förorsaka villervalla. En sort, t. ex. framställd genom korsning, kan ofta efter sitt utlämnande i ytterligare hänseende något förbättras genom fortsatt urval. För denna förbättring vill man ur saklig synpunkt och med hänsyn bland annat till underlättandet av kännedomen om sortens härstamning, uppfattningen av dess praktiska värde och användning o. s. v. helst bibehålla samma namn som förut, eventuellt i särskilt påkallade fall genom tillägg av tecknet II, III o. s. v. till det gamla sortnamnet. I sådana fall, då urvalet medför en viss förändring av sorten, kan emellertid en annan förädlare, som utfört urvalet, enär han icke får använda det gamla namnet, tvingas att

belägga sorten med ett helt nytt namn och kan icke med rätta hindras därifrån, i varje fall icke i sådana fall, där urvalet medfört en verklig förbättring. Men redan härigenom skapas en oreda inom hela förädlingssystemet, som i hög grad är att beklaga och endast kan skada lantbrukets sak. Än värre är, att registrering också direkt uppmuntrar till att även i fall, där urvalet medfört blott tvivelaktig eller mycket obetydlig effekt, införa nya sortnamn för att kunna föra sorten i handeln, varigenom systemet utan att dess avigsidor med framgång kunna beivras betänkligt närmar sig rena omdöpningsystemet och sortvirrvarret på ett olyckligt sätt ökas. Det är i hög grad att beklaga, om vårt land, som hittills på det hela varit förskonat från dylik oreda i sortfrågan, åstadkommen genom att väsentligen en och samma sak säljes under olika namn, nu genom begagnande av sortnamnsregistreringen skulle föras tillbaka på hela detta för lantbruket i dess helhet viktiga område, och detta till råga på allt till förmån för, som ovan nämnts, icke ens verkliga utan endast formella eller i varje fall i hög grad tvivelaktiga privata intressen. Lika visst som det nuvarande fria till hela sin uppläggning ärliga systemet vid sortnamnsgivningen medfört insikt om och uppskattning av växtförädlingens betydelse, lika visst skulle också uppkomst av oreda på sortfrågans område i hög grad misskreditera växtförädlingen i dess helhet.

På grund av nämnda omständigheter har, såsom av uppgifterna under ovan angivna punkt i statsverkspropositionen framgår, Sveriges Utsädesförening i skrivelse till Kungl. Lantbruksstyrelsen hemställt, att styrelsen måtte såsom villkor för statsbidrag för bedrivande av växtförädling föreslå, att registrering av sortnamn icke må förekomma, vare sig den, som söker statsanslag, själv handhar försäljning av sorter eller genom särskild mellanhand, som handhar försäljningen, tillhandahåller sådana. I sitt till Kungl. Maj:t avgivna yttrande över denna framställning har lantbruksstyrelsen bland annat anfört, att den i princip delade föreningens uppfattning om önskvärdheten av att växtförädlingsresultat, som åstadkommits med anlåtande av statsmedel, i största möjliga utsträckning och utan onödiga band komme den växtodlande allmänheten till godo. De affärsfirmor, som tillgodogjorde sig resultatet av växtförädlingen, syntes hittills åtminstone i regel hava åtnöjt sig med fördelen av ensam dispositionsrätt till allt befintligt material vid en ny sorts utsläppande i marknaden samt den givna ekonomiska fördel, som sambandet med växtförädlingen medförde som reklam. Gällde frågan endast sådana spannmålsslag och därmed jämförliga växter, vilka åtminstone i stort sett såsom självbefruktare bibehölle sina egenskaper och där således en utsläppt sort även vid reproducering i andra och tredje hand kunde betraktas såsom samma sort, skulle lantbruksstyrelsen icke tvekat att giva sin anslutning till Utsädesföreningens förslag. I fråga om korsbefruktande växter, särskilt rotfrukter och vissa trädgårdsväxter, ställde sig dock saken annorlunda. Ifråga om dessa växter delade lantbruksstyrelsen den mening, varåt firman Weibull i sitt yttrande över Utsädesföreningens framställning givit uttryck, eller att det vore nödvändigt, att förädlaren själv sökte med alla medel behålla reproduktionen under sin uppsikt. Skedde ej så, syntes all säker-

het för att en sort verkligen hade de egenskaper, som dess namn avsåge att tillförsäkra, vara äventyrad. En registrering av dylika sorter i syfte att hindra värdelösa reproduktioner syntes lantbruksstyrelsen därför berättigad.

Gent emot den uppfattning angående behovet av och det berättigade i att registrera namn å sorter av korsbefruktande växtslag, som lantbruksstyrelsen uttalat, kan framhållas att erfarenheten på andra håll än vid Weibullsholm icke synes ha givit stöd åt densamma. Sålunda har veterligen icke namnet på någon rågsort i vårt land inregistrerats, och synes detta icke ha vållat några olägenheter. Jordbrukarna i allmänhet ha tydligen klart för sig betydelsen av att odla under närmaste tiden från förädlaren direkt utgångna stammar och eliter av en viss sort. Därom vittnar bland annat en mångfald annonser, vari utsäde utbjudes och i vilka det framhålls, att varan härstammar från utsäde, köpt från Svalöv — eller Weibullsholm — senaste året.

Som ett annat bevis på obehövligheten av en registrering av sortnamnen för korsbefruktande växter kan nämnas, att Utsädesbolaget i Svalöv redan för åtskilliga år sedan inregistrerat namnen på ett par rotfruktssorter men att bolaget enligt uppgift aldrig gjort bruk av denna registrering; namnen på övriga rotfruktssorter ha för övrigt icke inregistrerats.

Den av lantbruksstyrelsen uttalade farhågan för att, om registrering av sortnamn av ifrågavarande växtslag icke får ske, all säkerhet för att en sort verkligen hade de egenskaper, dess namn avsåge att tillförsäkra, vore äventyrad synes också under nuvarande förhållanden vara obefogad. Statens centrala frökontrollanstalt bedriver numera, som bekant, kontrollodling av olika sorter och stammar, och torde densamma icke sakna möjlighet att för allmänhet påvisa, därest någon försåld sort icke skulle besitta de egenskaper, som den i verkligheten bör äga. I fråga om trädgårdsväxterna torde också anordningen med statskontrollerade stammar, på vilka efterfrågan lär ökas år för år, utgöra en garanti mot det befarade tillhandahållandet av vissa sorter i mindervärdigt skick.

Då det, såsom också lantbruksstyrelsen framhållit, måste anses önskvärt, att växtförädlingsresultat, som åstadkommits med bidrag av statsmedel, i största möjliga utsträckning och utan onödiga band komma den växtodlande allmänheten till godo, och då de skäl för registrering av sortnamn ifråga om korsbefruktande växtslag, som anförts, icke synas vara tillräckligt vägande för bibehållande av sådan, hålla vi före, att åtgärder för förhindrande av registreringen av sortnamn snarast möjligt böra vidtagas. Det principiellt riktiga synes vara, att sådan ändring vidtages i lagen om varumärken, att namn på sorter av åkerbruksväxter, eventuellt också trädgårdsväxter, undantagas från dess räckvidd. En sådan lagändring torde emellertid, med hänsyn till nödvändiga föregående utredningar, ej kunna genomföras så fort. Då därtill kommer, att en eventuell sådan lagändring icke torde kunna få retroaktiv giltighet, synes det från jordbrukets synpunkt vara angeläget att omedelbart vidtaga en provisorisk åtgärd till förhindrande av fortsatt registrering. Enär registreringen synes så gott som uteslutande hava verkställts av firmor, som erhålla statsunderstöd till växtförädling eller förmedla spridnin-

gen av med bidrag av statsmedel frambringade sorter, torde en sådan åtgärd, som Utsädesföreningen i förut berörda skrivelse föreslagit, kunna ske i form av ett särskilt villkor för statsanslagets åtnjutande.

På grund av det ovan anförda få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte såsom villkor för erhållande av statsunderstöd för bedrivande av växtförädling bestämma, att registrering av sortnamn icke må förekomma eller, då sådan redan skett, icke utnyttjas till förhindrande av sorternas spridning, vare sig den, som sökt och erhållit statsanslag, själv bedriver försäljning av sorter eller genom särskild mellanhand, som övertagit försäljningen, tillhandahåller sådana.

Stockholm den 20 januari 1930.

Carl Arv. Anderson.

Axel Pehrsson.

Anders Paulsen.

Erik W. Ljung.

Erik Nordkvist.

